

Ontboezemingen van een trouwe lezer

Arend Veenstra

*Wie is het, die op 't kerkedak
De broze stilte fluitend brak
En sloeg een lied de heemlen in,
Een lied van vreugd, een lied van min,
Dat luchtig luidt en tiereliert,
En dansend ver en verder zwiert?
Dat is de spreeuw, de brokkelaar,
De kommervrije tokkelaar,
Dat is de spreeuw, die bont van pluim,
De fluiters is van lossen luim...*

Rinke Tolman

Onbekommerd!
Foto: Henk Harmsen.

Toen ik onlangs wat orde probeerde te scheppen in mijn boeken en tijdschriften, deed ik twee aardige ontdekkingen. Tijdens het bij elkaar zoeken en op volgorde leggen van alle 'Vogeljaren', bleek mij dat bijna alle jaargangen compleet waren. Ik kon het niet nalaten af en toe eens een jaargang door te bladeren en al doende realiseerde ik mij welk een boeiend naslagwerk die circa 240 tijdschriften vormden. Het wel en wee van vrijwel alle Nederlandse, maar ook veel buitenlandse vogels gedurende de afgelopen veertig jaren kom je erin tegen.

Uit één van die oudere nummers - 't was nog een 'Wiek en Sneb' - rolde een foto, zo te zien ook zo'n veertig jaar oud. Ik wist meteen wat het voorstelde. Mijn vriend Sietse en ik stonden aandachtig het gedrag van de Spreeuwen te volgen, die op het dak van mijn ouderlijk huis zaten te kwetteren. En ineens realiseerde ik mij dat mijn belangstelling voor Spreeuwen inmiddels ook al veertig jaren aanwezig is en misschien zelfs nog wel in intensiteit toeneemt. Deze toevallige samenloop van omstandigheden brengt me er toe iets te schrijven over beide 'fenomenen'.

Ik begin met de Spreeuwen. Hoe die belangstelling bij mij is gewekt, weet ik eigenlijk niet zo goed meer. 't Lijkt ook niet logisch. Als kleine jongen scharrelde ik veel bij mijn grootvader rond - en hoewel die een open oog had voor de natuur - vielen Spreeuwen niet erg bij hem in de smaak. Ook thuis had men er niet veel mee op. Wat ik me wel herinner, was dat ik al vroeg geboeid werd door het 'gezag' van Spreeuwen. Die prachtige lange uithaal en hun imitatiekunst - weidevogels - kippen - de pompzwengel - dat vond ik prachtig. En het deed mij iets als ze 's avonds in de late zon in een topje van een boom nog wat heldere tonen om zich heen strooiden, als een soort afscheid van de dag. Het had iets zeer eigens en toen ik een aantal jaren later mijn benen onder andermans tafel stak en mijn eerste fietstocht van Boskoop naar Reeuwijk maakte, hoorde ik op de terugweg weer het bekende liedje van enkele Spreeuwen; nu geen Friese maar Sluipwijkse soortgenoten zittend op het dak van de kerk. Ik weet nog hoe vertrouwd mij dat in de oren klonk.

Het is dan 1955, het derde 'levensjaar' van 'Wiek en Sneb'. Er zit al enige groei in en door fusie met 'De Tureluur', (het tijdschrift van de Vogelwerkgroep van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging waar Ab Mulder en Jaap Taapken in de redactie zaten), verandert het tijdschrift van 'Orgaan voor Vogelvrienden' in 'Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming'. Wat minder familiair, maar de koers is uitgezet. Jan Albers is als secretaris al duidelijk aanwezig; Jaap Taapken verhuist van 't Huys te Warmont naar Hilversum en wordt van vogelkundig medewerker 'gewoon' redactielid.

De Spreeuwen krijgen op tijd de aandacht die zij verdienen, namelijk tijdens de najaarstrek en in Meppel vangen Spreeuwen Damherten vliegen af.

In mijn Boskoopse tijd word ik regelmatig zeer gastvrij ontvangen door de familie Van der Starre in Reeuwijk, bekend door hun kievitenstation. Zij hebben er niet alleen belangstelling voor Kieviten, maar ringen op het erf ook menige Spreeuw. Daar leer ik het onderscheid tussen volwassen mannetjes en vrouwtjes en krijg er een curieuze terugmelding onder ogen van één van hun geringde Spreeuwen. Bij een jaarlijkse schoonmaakbeurt komt hij tevoorschijn uit een orgelpijp uit dat zelfde Sluipwijkse kerkje.

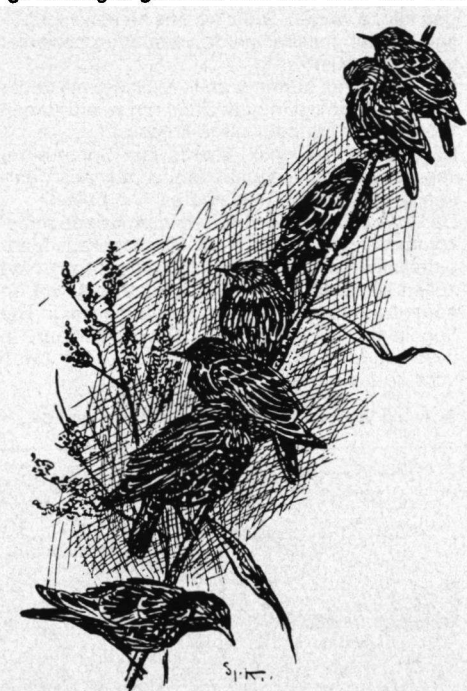
Enkele jaren later - weer terug in het noorden - vang ik zelf Spreeuwen in de tuin, dank zij een door Jan van der Starre gebreid slagnetje. Wat kun je toch met weemoed aan sommige mensen terugdenken.

Zo kom je ook in die oude 'Vogeljaren' allerlei namen tegen van mensen die wat betekenden voor het Vogeljaar en dus voor vogels. Ik denk aan Hein Buisman, Tom Lebrét, Rein Stuurman om maar enkelen te noemen. Aan Thijsse wordt in 1965 een speciaal nummer gewijd. Ik leerde hem kennen uit de Verkade Albums. Het doet mij deugd dat al vanaf de vijfde jaargang ons tijdschrift wordt gesierd met het boekmerk van Thijsse. Want daarop staat het woord dat wellicht gold voor Jac. P., maar voor mijn gevoel zeker voor Spreeuwen namelijk *onbekommerd*.

Nu ik dit schrijf ligt hier een mooi laagje sneeuw, maar als ik mijn neus buiten de deur steek, klinkt overal de prachtige uithaal van die zwarte rakers. Enige tegenslag schijnt hen niet te deren.

Overigens is het duidelijk dat Thijssen ook een 'spreeuwengek' was. Dat blijkt niet alleen uit zijn ex-libris maar ook uit het hoofdstuk Spreeuwen uit zijn Vogeljaar. Mijn genegenheid voor Thijssen is onlangs nog toegenomen. Want ik vond in een winkeltje hier in Norg een oud leesboekje 'Uit de levende Natuur' geschreven door Thijssen en geïllustreerd door Sjoerd Kuperus. Een buitenkansje, want er stond een boeiend verhaal in over een spreeuwenwolk boven het Naardermeer. Hieruit bleek dat Thijssen een paar dagen van zijn paasvakantie had benut om het avondlijk spreeuwengedrag te bestuderen. Even terzijde - ik zag nooit een mooiere spreeuwenwolffoto dan die uit het Vogeljaar nr. 5 - 1980 van Pieter van den Munckhof.

Thijssen besluit zijn verhaal met de opmerking dat Spreeuwen tegen het donker worden minder schichtig zijn en betrekkelijk vast slapen. 'Dat ondervond ik een half uurtje later', schrijft hij: 'toen ik op de terugreis langs het Doolhof roeide. Daar zaten in een opening van een tocht zeven spreeuwjes te slapen op één rietstengel. Ik kon ze in het voorbijgaan met mijn riem een eind in de hoogte tillen voor ze ontwaakten'. En Sjoerd Kuperus maakte er een mooie tekening bij. Over illustreren gesproken, wat zijn er al een prachtige omslagen gemaakt voor ons blad. Ons land

Daar zaten zeven spreeuwen te slapen op één rietstengel.
Tekening: Sjoerd Kuperus.

is niet alleen rijk aan vogelaars, maar ook aan vogelschilders en -tekenaars. Spreeuwen kom je overal tegen in kleine en grote aantallen. Thijssen telde er destijds in het Naardermeer drie miljoen! Ik zag ze zelf regelmatig op Rottumerplaat onder allerlei omstandigheden. Ze wisten er te broeden in een aangespoeld

olievat en als ze op trek het land aandedden, zag ik ze vaak drinken uit de dakgoot van ons onderkomen.

In 1972 had ik het voorrecht er een week te zijn. De mensen van Rijkswaterstaat waren met vakantie en het was gewenst een oogje in het zeil te houden op een kolonie Grote Sterns die er na jaren afwezigheid weer gingen broeden. Wij sliepen in het zogenaamde 'drenkelingenhuisje' zo'n acht à tien meter boven de grond. Het was een klein vertrek met een raampje op het oosten

Spreeuwen in de ochtendzon op de balustrade van het drenkelingenhuisje op Rottumerplaat. Foto: Arend Veenstra.

en slaapbanken langs de kant. Rondom dit huisje op palen was een looppad, afgeschermd door een 'balustrade' van ijzeren buizen. Vanaf deze ommegang had je een prachtig uitzicht over wad-eiland en Noordzee en zo kon je de grote sternkolonie redelijk in het oog houden. Door het vele gesjouw over het eiland, sliepen wij als rozen en 's morgens werd ik steevast gewekt door het gekrabbel van een spreeuwenfamilie die toilet makend in de ochtendzon voortdurend met hun pootjes probeerden grip te houden op het ronde ijzerwerk.

In Het Vogeljaar nummer 5 van 1985 kunnen wij lezen dat Jaap Taapken en Sjoerd Braaksma weer heel andere dingen beleefden op dit mooie eiland.

Het oktobernummer van 1981 is er voor mij één met een sterretje. Niet alleen sieren Spreeuwen het omslag, dank zij Marius Kolvoort, maar ze krijgen ook een hoofdartikel. Hugh Gallacher - hij heeft ongetwijfeld ook iets met Spreeuwen - houdt er een boeiende verhandeling over. Hij gebruikt de Spreeuw om het verschil aan te geven tussen waarnemen en waarnemen, respectievelijk door vogelaars en ornithologen. Terwille van de duidelijkheid spreekt hij dan over het ideale type vogelaars en wetenschappers. Een goed voorbeeld van die eerste soort woont in Weerselo mijns inziens en dat zal ik verduidelijken. In 1988 ontdekten Sietse en ik dat wij veertig jaar vrienden waren en wij besloten hier op gepaste wijze aandacht aan te besteden. Een spreeuwensafari lag voor de hand. En zo stonden wij in het late voorjaar op een morgen op het erf van boer Kleissen in Weerselo. Het leek wel of het bedrijf in dienst werd gesteld van de vogels. Alle bomen hingen bij wijze van spreken vol met nestkasten, voornamelijk voor Spreeuwen.

Vele honderden! En zo te horen, werd dat zeer gewaardeerd. Overigens ook door de Kerkuilen die er broeden. Speciaal voor hen had de heer Kleissen een ruimte in de bijschuur ingericht, waarin barre tijden muizen worden 'gekweekt'. Hoewel wij op deze dag meer leuke dingen zagen, onder andere een spreuwenpottentoonstelling in Slot Loevestein, heeft het bedrijf Kleissen met zijn hoofdbewoner de meeste indruk op ons gemaakt. In Het Vogeljaar van februari 1987 komt hijzelf even aan het woord. Nog een laatste eigen waarneming. Een paar jaar geleden was ik in Israël. Wij waren onderweg van Eilat naar Jeruzalem. De bus stopte bij de bergvesting Massada aan de Dode Zee. Ik had last van hoofdpijn en besloot niet mee naar

Het boekmerk van Jac. P. Thijssse siert al vanaf de vijfde jaargang ons tijdschrift.

boven te gaan. Ik zocht een schaduwwijk plekje achter een muurtje en hoorde wat gekwetter. Ik keek om mij heen en jawel hoor een verre neef van onze Spreeuw verscheen op het toneel. De Tristramspreeuw. Even druk en brutaal als zijn Europese soortgenoot. Hij werd zo in beslag genomen door zijn werk, dat ik hem van nabij uit de hand kon fotograferen. En waar was hij zo druk mee bezig? Hij sleepte met strootjes! En daaro-

ver wist Heimans in 1914 al boeiend te vertellen (Het Vogeljaar, juni 1959).

En zo kom ik weer terug bij ons tijdschrift. Ze liggen hier om mij heen en ik zoek er één uit, het laatste nummer van 1985. Een mooi voorbeeld hoe boeiend en veelzijdig Het Vogeljaar kan zijn. Bijna alle bekende namen kom je erin tegen en ze hebben het over vertrouwde onderwerpen. Jan Albers reikt glunderend de eerste prijs uit voor de Vogelfotoparade. Jaap Taapken komt met een indringende reportage tegen de voorjaarsjacht in Frankrijk. Gerard Ouweneel is er met een Europees verhaal over stootvogels en Henk Lichtenbeld verzorgt de 142ste editie van Veldwaarnemingen. Dick Jonkers geeft de stand van de Ooievaar weer in 1985 en een verslag van een ooievaarsymposium in Walsrode en Van der Kooij doet hetzelfde over de Purperreiger. Daarnaast de vaste rubrieken zoals korte mededelingen, rapporten, verslagen, nieuwe boeken en oproepen. Dan heb ik het nog niet gehad over de bijdragen van de meer losse medewerkers. Zo is er een prachtig verhaal over nesthulp aan Futen in Amsterdam door Egon Kraak, een gedragswaarneming aan de IJsvogel van Ad Sprang en zelfs een wederwoord van mr. J. Kist, dat weinig aan duidelijkheid te wensen overlaat. En het was zeer attent van de redactie hem om een foto te vragen, zodat wij ons nu een voorstelling kunnen maken van de vertaler en bewerker van 'Onze Kist'.

Een heel mooi nummer en ik realiseer mij dat er heel veel vrije tijd in gaat zitten om zo iets samen te stellen en de deur uit te krijgen.

Dit was een terugblik; veertig jaar Spreeuwen, veertig jaar Het Vogeljaar. Een combinatie waaraan ik veel plezier beleefde en nog beleef.

De Spreeuwen zullen blijven, in mijn ogen onbekommerd. Hopelijk blijft ook Het Vogeljaar. Maar onbekommerd? De samenstellers van ons blad zullen dat stellig ontkennen. Maar iets van de spreeuwenmentaliteit heeft tot nu toe wel in Het Vogeljaar doorgeklonken. Onvermoeibaar in overlevingsdrang. En dat geeft alle vertrouwen voor de toekomst.

■ Arend Veenstra, Steeg 3, 9337 PG Westervelde.

In ons themanummer over de Grauwe Klauwier (Het Vogeljaar jaargang 41, nummer 1) schreef dr. Willem K. Kraak op bladzijde 18 over een document van negentiende eeuwse Egyptische muurschildering in een grafkamer. Hierbij alsnog de afbeelding die Willem Kraak beschrijft.

